

les he anat posant en dubte més i més gran. Havia pensat que pogués ser un derivat de ALBIGENSIS 'albigès, habitant d'Albi' o 'càtar': un (PAGUS) *ALBIGENSICUS? Però l'eliminació de AL-, sobretot en aranès (on l'art. és *et*, no *el*) restaria tan injustificable fonèticament, com en l'aspecte històric. ¿Un *BIGERRICUS format sobre la forma BIGERRI, que sembla ben constatada en fonts arcaïques, com a nom de la gent de Bigorra? Verament temptador, encara que mancat també de base històrico-geogràfica; ¿semblaria ja més audible que darrere RR quedés rastre de la vocal final, en forma de -e? No gaire, o gens, car el tractament corrent llavors és -rrec: *pàrrec*, *càrrec*, *còrrec*, *xòrrec*, *espàrrec*.

¹ En aquest diccionari topogràfic trobem no solament *Anjaliergues*, *Antalergues*, *Aizergues*, *Bitti-niergues*, *Bourriergues*, *Mansergues*, *Mazergues* etc. I n'hi compto encara 24 més, des de N fins a T.

Bagero, V. Baén

BAGES

Nom de diverses entitats toponímiques, sobretot les dues dels dominis cat. or. (I) i rossellonès (II).

I. És el nom de la comarca central del cat. oriental, *Bages*. Popularment avui, en els ambients merament locals, s'aplica sobretot a una rodalia central dins aquesta comarca, entorn de Manresa i de Sant Benet: «el pegat de *Bages*», *el pàgād dā bāzas*, 192, oït a Manresa, Vallès i Barcelonès.

DOC. ANT.: a. 935: «in civitate Menresa in *Baias* que vocant»; 948: «in comitatu Menresa in campo *Bages*»; 950: «in com. Menresa --- in campo *Baias* propi domo Sti. Aciscli» [mencions que el Dr. A. Pladevall llegeix a l'Arxiu Guitart de Montserrat, plec 10, núm. 303 i ss.]; 943: «in com. de Manresa --- in campo *Bagas*» [id. Bibl. Univ. Bna., n. 261]; a. 983: «in comitatu --- Minorisa, in plano de *Baies*» (*Cart. St. Cugat I*, p. 126); 1024: «Sti. Benedicti cenobii, qui est in *Baias*» (*Cart. St. Cugat II*, 121); 1121: «dimitto --- ad S. Benedicti *Bages* --- alodium quod habeo in iam dictas *Baies* --- *Ravell* ---» (*Cart. St. Cugat III*, 54); 1174: «in multis locis *Bagis*, apud Sctum. Ascisculum» (Kehr, *Papsturk.*, p. 454); 1185: «in *Bagiis*» (amb cita de Sùria) (*BABL II*, 421); 1254: «--- vicarius Dni. Regis in Ausona et in *Bagis* et in Birguidano» (CCandi, *Mi. Hi. Cat.* II, 377); «G^o de Brolio, vicarie Ausonie et de *Bagiis*»; 1409: «Baiulo Minorise et *Bagiorum* et Berguitani --- in partibus *Bagiarum* ---» (CCandi, *ib.* I, 121).

En la documentació, els instituts religiosos del centre de la comarca apareixen, és clar, anomenats en massa, i en una obra toponomàstica no ens caldrà detallar-ho. Per damunt de tots St. Benet, un dels cenobis cabdals del nostre país; no havent de donar-ne gaire biblgr., bastarà citar J. Coll i Vilaclara, *Notes Arqueològicohist.* (de *Bages*), BCEC 1907, 289-306 (que cita una menció de 950, p. p. Villanueva o Mar-

ca); afegim-n'hi encara algunes: 1024 i 1121, supra; 1131: «Scto. Benedicto de *Badiis*» *CoDoACA IV*, 4; 1196: «monasterii sanctorum Benedicti et Valentini de *Bagis*» (Kehr, *Papsturk.* 571); 1359: «monestir de Sent Benet de *Bages*», *CoDoACA XII*, 62.

El monestir mateix tenia a la vora la parròquia de Sant Fruitós amb el seu poblat, avui te. municipal; ja 1070: «Sti. Fructuosi de *Baias* (amb cita de Navarcles) llegit Arx. Sols. Per a St. Valentí i St. Iscle («Ascisculum»), veg. supra: avui *St. Iscle* és un santuari en el te. de Santpedor i un altre al de St. Fruitós; més al NO. queda el poble de *Castellnou* de B.: 1187 «Castri Novi de *Bages*» (*Cart. St. Cugat III*, 312); i a l'ONO. el de *St. Mateu* 983; in *Scto. Matheo*, SerraV., *PinósM.* III, 90; castro Sti. Mathei, 1196, Kehr, *Papsturk.* 572; Sent Matheu de *Bages* 1359, *CoDoACA XII*, 547, cf. V. Noguera Pvre., *Monografia del poble de St. M. de Bages*, 44 pp., Manresa 1904.

II. Poble important entre el baix Rosselló i els Aspres.

PRON. MOD.: *bázəs*; allí mateix, a Montescot, i a Hortafà 1960, a Perpinyà etc., 1961.

DOC. ANT. 928: «in via que pergit de *Baiolas* ad vico Helna --- de Villa Secha ad villa *Baias* --- ipso grado de stagno Avalrino» (colle. Moreau v, 45) (del *Cart. d'Elna*, f° 250v); 928: «grado de *Baiolas* --- ad villa *Baias* (Mor. v, 36 ss.); 932: «villa *Baias*» (id. v, 105); 934: «villa *Baias*» (Mor. v, 130v, i *Hist. Lgd.* v, 165); 936: «in com. Russil. infra --- te. de villa que nunc. *Baias*» (Mor. VI, 10, 12, i *Hist. Lgd.* v, 1510); «villa *Bages*» (Mor. XVII, 226).

Des de l'a. 1000 moltes cites: 1067: «ad ipso purtel de *Bagis*» (amb cita de Montescot) (Mor. XXIX, 104); 1080: «--- a *Baias*» (amb cita id.) (Mor. XXXII, 111); 1091: *Baias* (amb cita de Banyuls d.A.) (Mor.); 1130: «collis de *Bages*» (cita d'Avalrf) (Mor. LIV); 1133: «de collo de *Baias*» (Alart, *Priv.* 38; i Mor. LVI); 1142: «in te. Sti. Vinc. de Avalrino, super ipsum collum de *Bages*» (*Cart. d'Elna*: Mor. LX, 114); 1145, cit. amb Brullà (D'Albon, *Cart. Temple*, p. 230); 1146, id. amb Cànoes (id. *ibid.* p. 256); 1156: «colle de *Bagis* (Alart, *Priv.* 41; Mor. LVII, i *Hist. Lgd.* v, 1184); 1180: «de *Bages*» (Alart, *InvLC*); 1193: «de *Baies* --- *Bages* ---» (*ibid.*); 1281: «de *Bagis*» (*ibid.*); 1359: «loch de *Bages*» (*CoDoACA XII*, 119); c. 1380-90: *Batges* (*BABL X*, 135); 1385 i 1435: *Bagis* (Alart, *Doc. Geogr. Hist.* 14 i 84); S. XVI: *Bages* (ms. 133, B. Nat. P., f° 66).

Ponsich, *Top.* 27, en dóna nou cites en la forma *Baias* des de 922 a 1134, altres nou de forma *Bages*, de 981 a 1155, *Bag(i)is* 1093 i 1155 i altres dels Ss. XVI ss.

ETIM. Sens dubte tenim aquí i en els altres la concreció toponímica, extra-romana, de la generalització semàntica de BAIÆ, la famosa estació estival dels romans, en el litoral de Campània; que era per excel·lència el seti del descans balneari d'ells, tan freqüentat (i no sols pels patricis), que molts clàssics ho tornaren ja apel·latiu (Ciceró, Properci, Tibul) amb el sentit de 'estació de banys', 'residència estiuenca de platxeri'; en glossaris antics: «*Baiæ*: balneae lituralis» (*CGL V*,